

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 463.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375704413232/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

- 166 *Salve-bigt*: jf. Højs. 1,3.
 169 *skind*: skyd.
 170 *smurde*: salvede. – *klæde*: beklæde, sidde på.
 172 *ARVING*: Frederik IV blev født 11/10 1671.
 173 *med*: sammen med. – *blive*: bestå.
 174–175 *gise (...) Rum*: opfylde.
 176 *Lykkes Yuse-Raab*: lykønskingsrøb. – *Zion(s)*: tempelberget i Jerusalem, hvor Israels konger indsattes, jf. Sal. 2,6; Guds folk.
 36 177 *styrke*: skal styrke. – *Gud* (anden gang): tiltale.
 178 *Lituse's Flood*: If. Bibelen udspringer den livgivende flod i paradís (1.Mos. 2,10), i Jerusalems tempel (Ez. 47,1–12) eller under Guds trone (Jobs Åb. 22,1ff).
 179 *Gud ... KONGEN*: måtte Gud holde kongen i hånden.
 180 *som ... bær*: har ham som et værdifuldt øje nær sit hjerte, jf. Højs. 8,6.
 181 *Skift*: lad veksle.
 182–183 *laane Aff*: overtage fra.
 183 *Regjerings skiek*: styreform.
 184 *friligen*: frit, frimødt.
 185 *tilig*: tidligt.
 186 *overligne*: ligne, men overgå.
 187 *sildig*: sent.
 188 *fuld (...) FEM*: om Christian V og desuden ordspil på udtrykket at være ved sine fulde fem (sanser).
Maytz: majestæts. – *forbedere*: talsmand, som beder for (kongen).

Kroneborgs Korte Beskrivelse

Trykt efter SS II, s.15–26, hvis tekst gengiver originaltrykket. Kilderne til beskrivelsen af Kronborg har Kingo antagelig lånt af P.H. Resen, som i flere år havde samlet stof til et *Atlas Danicus, der* imidlertid aldrig fuldfærdiges, jf. E.J. Billeskov Jansen: »Om Thomas Kingos topografisk-historiske Digtning«, *Acta Philologica Scandinavica*, X, 1935, s. 163–198.

- 37 *Matthias Jørgens-Søn*: Matthias Jørgensen Godiche, bogtrykker i København 1660–1678; hans firma er videreført til nutiden (Schultz). – *Christen Goertsen*: boghandler og forlægger i København.
 38 *Enc-Volds*: eneældige. – *Blive*: skal blive. – *Forbedere*: talsmand, som beder for kongen).
 39 *α kai ω*: gr.: alfa og omega, alfabetets første og sidste bogstav, sym-

bol på Gud som altings ophav og endemål, jf. Jobs Åb. 1,8. Symbolet er i flere digte anvendt af Kingo som indledende anrørelse.

- 1 *Naader*: nådegaver.
 2 *opvæ*: bevæge.
 4 *Hvornig*: homning; ansås i antikken for himmelsk dug, som bl.a. gav spædbørn veltalenhed. – *Pald*: forhøjning.
 5 *renlig*: rent.
 6 *Pait-drucke*: med modermælken iudrukne. – *Maaf*: sprog.
 7 *Føde-tunge*: modersmål.
 8 *aae*: øje.
 10 *med*: sammen med.
 11 *At*: til at. – *has*: ved. – *sted*: stub.
 12 *Riin*: Rhinen.
 14 *Mens*: men. – *sagt*: roligt.
 15 *Siter*: citat.
 16 *legge*: spille. – *Dreng*: tjener.
 17 *håse*: hejse.
 18 *Huo*: hvem. – *tør*: vil. – *tside*: hejse.
 19 *Lod*: metallklump med snor til at måle dybden.
 21 *kaster*: lader falde. – *Floye*: vimpler, der viser vindretningen.
 22 *volder*: forårsager.
 23 *klemd*: beklemt. – *kryst*: knuget.
 26 *Seyle-Barn*: om skibe. – *dysse*: dysse i søvn.
 27 *Ræt*: lige. – *helse*: Fra gammel tid havde skibe, der passerede Kronborg, pligt til at hilse ved at sænke topsøjlet.
 28 *Livned*: lyn.
 29 *Tilsted*: tillad. – *Pris*: ære; ros. – *Fæste*: fastning.
 40 32 *mover*: modnes.
 33 *Skaldre*: skjald. – *tilfors*: tidligere.
 34 *rundeligen*: rigeligt. – *næret*: have ernæret.
 37 *Hui*: hvorfor. – *benøye*: anstrenge.
 38 *vaaget*: vågent.
 39 *Holde-ksual*: om kanontorden.
 40 *stampe*: stavre.
 41 *giemmeløbe*: gennemgå.
 42 *Amogtighed*: afmagt.
 43 *inter*: ikke. – *vand*: vant til.
 44 *Vadmel(s)*: groft stof. – *Tør*: bundt på rokken.
 45 *Magt*: evne. – *for*: frem for. – *ræter*: retter mad.
 46 *Hiertet ...*: om den gode vilje. – *hude-fletter*: pisker.
 48 *løser*: fremsiger. – *færdigt*: dygtigt.
 49 *FO*: for ... siden.
 51 *Bygge-sted*: grund.

- 52 *Hfirnis Orð*: jf. 1 Mos 1. – *Skíki*: skikkelse. – *Skabning*: form.
- 53 *hvar*: hvordan. – *Vándað* ...: jf. 1.Mos.1,9-10.
- 55 *hekytt*: kyssede.
- 56 *mtis*: bevægedes. – *Grand*: (sands)korn.
- 58 *Frag*: kæk.
- 59 *lynd*: stime. – *omhuged*: flåkkede om i.
- 61 *booled*: horet.
- 63 *læl*: latter.
- 64 *beged*: tjætede. – *Fiele-bukt*: plankerumning (om skibe).
- 65 *beridd*: beredte, dannede.
- 66 *spidd*: spredte.
- 41 67 *aged*: kørt.
- 69 *Bygge-plads*: grund.
- 70 *strand*: have.
- 71 *Did*: derhen. – *Kraag*: krumning.
- 72 *aog*: agede, kerte.
- 73 *da som*: da.
- 74 *(daglig) meer og meer*: flere og flere.
- 75 *og*: også.
- 77 *helded*: overmodig. – *af*: ud af.
- 78 *fanged an*: begyndte.
- 79 *'tro*: troskab.
- 82 *fast*: befæstede.
- 83 *Fra*: over for.
- 84 *Skalk*: skurk (om ondskab).
- 86 *Smid*: list. – *Underfund*: bedrag.
- 87 *fyge*: lyk.
- 90 *Som*: hvor. – *Flynderup*: gård i Tikøb sogn, syd for Helsingør.
- 91 *Flynderborg*: den ældste kendte borg ved Helsingør, beliggende syd for byen. – *fang*: fangst.
- 92 *epvælt*: væltet op.
- 93 *des*: dens. – *vist*: sikkert.
- 94 *udlevet*: overlevet.
- 95 *At*: så at. – *Hoflingsmand*: hovedsmand, kommandant.
- 97 *som at*: efterhånden som. – *huce*: være urolig.
- 98 *Konster*: menneskelige kundskaber og færdigheder. – *grandere*: dygtigere. – *Spil*: instrument.
- 99 *Forsvarhed*: erfaring.
- 101 *Beleylighed*: lejlighed.
- 42 103 *befundet*: skønnet.
- 105 *lystig*: herlige. – *Kraag*: næs.
- 107 *Food*: fundament.
- 108 *Øre-Kraag*: Borgen Ørekrog eller Krogen blev bygget af Erik af Pommern ca. 1420-1425; 1574 påbegyndte Frederik II opførelsen af en ny fæstning på stedet.
- 109 *slæt*: helt.
- 111 *Stene-Bæg*: stenhårde eg.
- 114 *Og*: og for at.
- 116 *Som ... bekiend*: Kronborg byggedes i vid udstrækning af tilkaldte udlændinge.
- 117 *Vid*: videnskab.
- 119 *Carbel*: passer, vinkelmåler. – *Lodde-Puff*: vaterpas med lod.
- 120 *slæt*: glat.
- 122 *Gullands*: Gotlands.
- 123 *slig*: sådan. – *Eenighed*: ensartethed.
- 124 *truder ud*: stikker frem.
- 125 *konstig*: sindrige.
- 126 *Daanelse(f)*: bevidstløshed.
- 127 *Kartovers*: korte kanoners. – *Køber*: bronze.
- 128 *Fem*: em, damp. – *Slug*: svælg.
- 131 *skinder*: skygger. – *Bifuser-Pund*: 6 kg.
- 132 *Pulver*: krudt, pulver.
- 133 *illed*: antændte.
- 135 *frit*: dristigt.
- 136 *Axlen*: skulderen.
- 137 *uansom*: årvågne. – *tuende*: to.
- 138 *At*: for at. – *Seyle-Tøj*: skib(e).
- 43 139 *Med (...)* forene: give.
- 140 *Seyle-Fald*: sænkning af topsejlet. – *faa*: give.
- 141 *Saa*: sådan. – *kanstu*: kan du. – *au*: kve.
- 142 *At*: så at. – *Lau*: ordren.
- 144 *Første*: fyrste. – *betagis*: fratages. – *Aris-Grand*: en smule ære.
- 145 *Inde-deel*: indre. – *Agtson*: opmærksomme.
- 148 *nudt*: rundhåndet. – *overlagt*: anbragt på.
- 149 *værdis*: værdiges, nedlader dig til. – *oplade*: åbne.
- 150 *Huelning*: hvælvning, nl. den yderste del af Mørkeport, der dog i 1664 var blevet forkortet.
- 153 *onsuandsed*: tumlet omkring.
- 154 *Rakitens*: raketten. – *Puff*: knald. – *verkeligen*: lystigt.
- 155 *Fyrværk*: fyrværkeri. – *Knek*: brag.
- 156 *Som*: som om. – *giore fald*: faldt ned.
- 157 *Ridder-spil*: turnering. – *anretted*: udført.
- 158 *Ædelmand*: adelsmand.
- 159 *Rende-banen*: turneringspladsen.
- 160 *Besyderligen*: især. – *hoo*: til stede.

- 161 *Post*: vandpost; springvandet, der oprindeligt stod i Kronborgs gård, var dog som krigsbytte ført til Stockholm 1658. – *niddel Prikke*: midtpunkt.
- 162 *løslig*: skjulte.
- 163 *sus*: sages. – *attig*: mørsoname; smukke. – *Spær*: ryk.
- 164 *Køber-billeder*: bronzefigurer, der havde prydet springvandet.
- 165 *svære*: sværge på. – *dét*: at.
- 166 *onsider*: til sidst. – *stivet*: gjort stive.
- 167 *Ledemød*: legemsdele.
- 170 *gundgivelig*: nøje. – *klære*: lærne.
- 172 *Dødens ... Bud*: sikkert budskab om døden. – *Order*: ordre.
- 44 175 *Gaster*: onde ånder. – *Bas*: støj; bas. – *Bum*: brummen.
- 176 *piber*: fløjter. – *dum*: stum.
- 177 *optænke*: udtænke.
- 178 *Til ... skænke*: til at skænke dødbringende skåle vha. (kanoners) skjulte ild.
- 179 *Skyt*: skydevåben.
- 180 *Centner(s)*: 100 pund. – *Under-maa*: kælder.
- 183 *fauc*: snuk.
- 187 *en Blik*: blikstille.
- 190 *Som*: grundled. – *Aarlig Aar*: hvert år. – *Rente*: indtægt, nl. sundtolden. – *baader*: gavner (ved).
- 192 *quit*: fri.
- 193 *brønne*: prale.
- 194 *frygte sig*: kan det frygte sig.
- 195 *Som*: effektiv. – *proppet*: fyldte. – *Slange*: niindre kanon; slange.
- 196 *i grund*: til bunds.
- 199 *med*: samtidig med.
- 201 *dælder*: sænker.
- 203 *Hove*: Lundehave, der hørte til Kronborg, og som lå ved det nuv. Marienlyst slot.
- 204 *stinde*: stive.
- 205 *afdele*: inddelte.
- 206 *for*: som.
- 207 *Forsvar*: beskytter.
- 208 *passé par*: passe.
- 210 *snart*: næsten.
- 45 211 *kommer (...)* nær: måler sig med.
- 212 *udi sær*: særskilt.
- 214 *Omgang*: omkreds.
- 215 *Præl*: pragt.
- 216 *dygtig*: egnet.
- 217 *adskillig*: forskelligt. – *Stene*: fliser.
- 218 *Indsprængt i*: med stænk af.
- 219 *Art*: måde.
- 220 *som ... Vær*: som om det var arme (bifloder).
- 222 *som ... Lue*: som om det satte ild til alt.
- 224 *underføddet*: for føden liggende.
- 225 *alt over*: overalt.
- 226 *Siumen*: synet.
- 228 *Aasian*: blik.
- 229 *Omkæng*: tapet; til Kronborg vævedes gobeliner, der forestillede alle de da. konger, jf. H. Langberg: *Dansesalen på Kronborg*, 1983, og H.D. Schepelern og U. Houkjar: *The Kronborg Series*, 1988. – *praler*: ser prægtigt ud.
- 230 *Drifter*: bedrifter.
- 231 *udvise*: vise. – *grandt*: nøje.
- 233 *knæled*: tvunget i knæ.
- 234–235 *pæled (...)* ud: afmærket med pæle.
- 235 *Tog*: togt.
- 236 *Ort*: sted.
- 237 *Bond*: grund. – *Cirker*: kimbret, det jy. folk, der i det 2. årh. f.Kr. invaderede Romerriget.
- 238 *velte*: væhede.
- 239 *stridig*: stridbar. – *densped (...)* ned: besejrede.
- 242 *flux*: langt.
- 244 *uden*: udenfor.
- 245 *undet*: givet.
- 246 *puds*: vandhul.
- 46 247 *Jerne-sened*: med sener af jern.
- 251 *I men*: så længe.
- 252 *slær*: spiller. – *Spoer to*: næsthøjeste træmf i kortspillet l'homme, der blev kendt i Danmark ca. 1650.
- 253 *før*: udøve.
- 254 *Fonden*: medmændre. – *der hos*: tillige; nærved.
- 255 *Guds sande Frygt*: sand gudsfrigt.
- 256 *Hold*: holdepunkt.
- 258 *sterte*: halet.
- 259 *Alabaster-Born*: Altærtavlen i Kronborg slotskirke er udsmykket med et forgyldt alabastreliet af korsfæstelsen.
- 260 *mod*: i forhold til.
- 261 *den Tiid*: dengang.
- 262 *gjort*: vist, nl. ved gudstjeneste. – *Pris*: lovprisning.
- 263 *eftertaa*: blive tilbage.

- 264 *Almisse*: Ved indvielsen af slotskirken skænkede Frederik II 300 daler til de fattige.
- 265 *Der*: da.
- 268 *Arnis*: fattiges.
- 269 *sahg Herre*: Frederik II.
- 270 *verdsfig*: jordisk.
- 271 *loost*: efterlod.
- 272 *Den Tredie*: Frederik III.
- 273 *forførdige*: istandsætte.
- 274 *Muuvirekker*: svære skyts.
- 275 *sidste Feyde-Tid*: svenskekrigene 1658-1660; Kronborg overgav sig efter tre ugers belejring i 1658. – *givet hen*: overgivet.
- 276 *Ven*: Kronborgs kommandant Poul Beenfeldt (1610-1676), der siden blev dødsdømt for overgivelsen, men atter benådet.
- 278 *jo*: ikke. – *glippe*: svigte.
- 279 *u-vandt*: utilbørligt, usædvanligt. – *Skråd*: skrikt.
- 280 *Nipped*: det yderste.
- 281 *inde*: hjemme.
- 282 *Omskiønt at*: selvom. – *Sigvard*: Den uovervindelige helt Sigvard Snarensvend lod sig frivilligt binde til et træ i en tvekamp, men vendte det tilsyneladende nederlag til en endnu større sejr ved at rive træet op med rode, jf. folkevisen »Kong Diderik og hans Kæmpers«, *Danmarks gamle Folkeviser* nr. 7.
- 47 283 *Suid*: list. – *hengte*: gik tabt.
- 284 *sterkere ... Krone*: Ved freden i København 1660 genvandt Frederik III noget af det tabte land, og ved indførelsen af enevælden samme år styrkede han kongemagten.
- 286 *Rif*: revne. – *forgatte*: glemme.
- 287 *badte*: udbedrede. – *det i din*: det som i din.
- 289 *stat*: stå.
- 292 *Tøm i Øyet*: jf. 4. Mos. 33,55. – *Avinds Mand*: fjende.

Aandelige Siunge-Koors Første Part

Trykt efter SS III, s. 1-111, som gengiver Det kongelige Biblioteks eksemplar af originaludgaven, hvis trykfejl dog er rettet.

- 49 Titellkobberets tekster lyder:
dend som gjønde øet skæde hand ikke hve: Sal. 94,9. – *mit barn gie mig dit herte*: Ods. 23,26. – *Gud mit herte er bered*: Sal. 108,2. – *bered*: